Hukuk Bölümü 1992/14 E. , 1992/31 K.

- BIR DEVLET MEMURUNUN BAKMAKLA YÜKÜMLÜ OLDUĞU ANNESININ, KURUMUNCA KARŞILANAN TEDAVI GIDERLERININ GERI ALINMASINA ILIŞKIN ADLİ YARGI KARARININ KALDIRILMASI HK.

  - DEVLET MEMURLARI KANUNU (657) Madde 210
  - DEVLET MEMURLARI KANUNU (657) Madde 209

"İçtihat Metni"

Davacı : Maliye ve Gümrük Bakanlığına izafeten Samsun Valiliği

Davalı : S.Y.

O L A Y : Samsun Sanayi ve Ticaret Müdürlüğünde görevli S.Y., Tedavi Yardımı Beyannamesinde, bakmakla yükümlü olduğu kişi olarak gösterdiği annesi F.Y.'ın 1.1.1985-3.11.1986 tarihleri arasındaki tedavi ve ilaç masrafları, 657 sayılı Yasa'nın 209. maddesi uyarınca kurumunca karşılanmıştır.Daha sonra, davalının babası Yusuf Yıldız'ın sağ ve Fatsa Vergi Dairesine kayıtlı vergi mükellefi olduğunun ve aynı zamanda Bağ-Kur üyesi bulunduğunun öğrenilmesi üzerine davalıya 16.4.1989 gün ve 15-670 sayılı yazıyla idarece tebliğ edilen ödeme duyurusuna rağmen tedavi masrafı olan 1.858.732.-TL'nin iade edilmemesi nedeniyle Hazinece davalı S.Y. aleyhine, adli yargı yerinde 19.4.1989 tarihinde istirdat davası açılmıştır.

SAMSUN ASLİYE 1. HUKUK MAHKEMESİ; 13.11.1989 gün ve 324-807 sayıyla; davalının, babasının Bağ-Kur üyesi ve vergi mükellefi olduğunu ve tapulu mülkleri bulunduğunu bildiği halde, sahte beyanla ilaç ve tedavi yardımı aldığının anlaşıldığı; babasına idarece Bağ-Kur aylığının bağlandığı ve bu kimsenin taşınmazlarının bulunduğunun 9.12.1988 tarihinde öğrenilmesine ve ölüm nedeniyle tedavi yardımının 3.11.1986 tarihinde bitmiş olmasına göre, olayda zamanaşımı bulunmadığı; sözkonusu paranın davacı idarece istenilmiş olmasına rağmen iade edilmediği, davalının da paranın istenilmediği yolunda bir savunmasının bulunmadığı belirtilerek, davanın kabulüne karar vermiştir. Temyiz edilen karar YARGITAY 4. HUKUK DAİRESİ'nin 4.3.1991 gün ve E:1990/2726; 1991/1634 sayılı kararıyla onanmak suretiyle kesinleşmiş, düzeltme istemi de reddedilmiştir.

Diğer taraftan S.Y., Samsun Valiliğine karşı, tedavi yardımının iade edilmesi istemine ilişkin, Samsun İl Sanayi Ticaret Müdürlüğünün 16.3.1989 gün ve 15-670 sayılı yazısıyla duyurulan, 2.3.1989 gün ve 807 sayılı geri alma işleminin iptali için idari yargı yerinde 14.4.1989 tarihinde dava açmıştır.

S.Y. dava dilekçesinde: Annesinin 1985 yılında (siroz) hastalığının tedavisi için sağlık karnesini onaylayan müdürün, babasının Bağ-Kur'a bağlı olduğunu bildiğini, babasının bağlı bulunduğu Ordu İlinin 1985-1986 yıllarında hastalık sigortası kapsamında bulunmadığı, bu ilin sağlık sigortasından 1987 yılından sonra faydalandığını bu nedenle annesinin tedavisini kendisinin üstlendiğini, Devlet Memurları Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliği'nin 3. maddesinin (A) fıkrası (c) bendinin ve devamında ki bu konuyla ilgili açıklamanın bu uygulamaya izin verdiği, diğer taraftan babasının 1983 ila 1986 gelir vergisi beyannamelerinin incelenmesinde eline geçen toplam kazancının tedaviye harcanan miktardan az olduğunun görüldüğünün, annesinin 657 sayılı Kanunun 209. maddesi uyarınca yardıma muhtaç bulunduğunu,Tapu Sicil Müdürlüğünce bildirilen ve babasının üzerine kayıtlı görülen gayrimenkullerinin 1072 M2'lik arsa ile oturduğu konut dışında kalanların 1988 yılında vefat eden dedesinden kalan gayrimenkuller olduğunu, sonuç olarak Devlet memurunun ana-babasının sağlık yardımından yararlandırılması için "sağlık sigortasının bulunmamasının", "herneşekilde olursa olsun ücretle çalışmamasının" ve "bakılmadığı takdirde mağdur olması" şartlarının mevcut bulunduğunu ileri sürmüştür.

SAMSUN İDARE MAHKEMESİ; "18 Mart 1983 gün ve 17991 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Devlet Memurları Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliği"nin 3-c maddesinde Devlet memurunun bakmakla yükümlü olduğu ve herhangi bir şekilde sağlık yardımından yararlanmayan ana-babasının, tedavi ve yol giderlerinden yararlanacak kişiler arasında sayıldığını, davacının ev hanımı ve herhangi bir sağlık yardımından yararlanmayan kişi durumundaki annesi için idareye 1.1.1985 tarihinde başvurarak 1.1.1985-3.11.1986 döneminde annesini sağlık yardımından yararlandırdığını; babasının gelir vergisi mükellefi ve Bağ-Kur sigortalısı olduğu, ancak bu kişinin bulunduğu Ordu İlinin sözkonusu sağlık harcamalarının yapıldığı tarihten sonra, ancak 31.12.1986 tarihinde yürürlüğe giren düzenleme ile sağlık sigortası kapsamına alındığının anlaşıldığı, davacının bakmakla yükümlü olduğu annesi için sağlık yardımı sağlanmasında yönetmeliğe aykırılık bulunmadığını belirterek, ilgili dönemlerde yapılan sağlık yardımının istirdat edilmesinde mevzuata uyarlılık görülmediği" gerekçesiyle 22.5.1990 tarihinde E:1989/251,K:1990/685 sayıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiş ve temyiz edilmeyen karar kesinleşmiştir.

Hazine vekili, 25.2.1992 günlü dilekçeyle Uyuşmazlık Mahkemesine başvurararak 2247 sayılı Yasa'nın 2592 sayılı Yasayla değişik 24. maddesi uyarınca adli ve idari yargı kararları arasında bu suretle meydana gelen hüküm uyuşmazlığının giderilmesi isteminde bulunmuştur.

İNCELEME VE GEREKÇE : Türk Milleti adına karar veren Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuku Bölümü, Mustafa ŞAHİN'in Başkanlığında; Şükrü Kaya EROL, Dr. Ekrem SERİM, Alp Yüksel FIRAT, Ahmet ÇOLAKOĞLU, Osman ŞİMŞEK ve İlhami Uğur YILMAZ'ın katılmalarıyla yaptığı 28.9.1992 günlü toplantıda, raportör Hakim Ayten ANIL'ın raporu ile Yargıtay ve Danıştay Başsavcılarının, olayda hüküm uyuşmazlığının bulunduğu, idare mahkemesi kararı yönünde karar verilerek Asliye Hukuk Mahkemesinin kararının kaldırılması doğrultusundaki düşünceleri ve dosyadaki belgeler okunduktan; toplantıya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Savcı İsmet GÖKALP ile Danıştay Başsavcısı yerine katılan Savcı M. İlhan DİNÇ'in sözlü açıklamaları dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Adli ve idari yargı kararları arasında oluştuğu ileri sürülen hüküm uyuşmazlığının çözümü için; öncelikle hüküm uyuşmazlığının oluşup oluşmadığının belirlenmesi gerekir.

2247 sayılı Yasanın 2592 sayılı Yasayla değişik 24. maddesinde: Adli, idari ve askeri yargı mercilerinden en az ikisi tarafından görevle ilgili olmaksızın kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş, aynı konuya ve sebebe ilişkin taraflarından en az biri aynı olan ve kararlar arasındaki çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesi olanaksız bulunan hallerde hüküm uyuşmazlığının varlığı kabul edilmektedir.

İncelenen dosyada; adli ve idari yargı yerlerinden verilen kararların konusu, sebebi ve tarafları aynıdır. S.Y. adliye mahkemesinde davalı, idare mahkemesinde davacı durumundadır. Adliye Mahkemesi: S.Y.'ın annesinin hayatta olan, ticari faaliyetini sürdüren ve Bağ-Kur üyesi eşinin mali durumunun iyi ve sosyal güvencesinin bulunması ve buna ek olarak gayrimenkullerinin mevcut olması bakımından Hazineye yatırılan tedavi giderlerinin iyi niyete dayanmadığı gerekçesiyle geri

alınmasına karar vermiş; idare mahkemesi de, tedavi yardımının haklı olduğu gerekçesiyle geri almaya ilişkin işlemi iptal etmiş olduğundan kararlar arasındaki bu çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesi olanağı kalmamıştır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun değişik 209. maddesinde; Devlet memurları ile eşlerinin veya bakmakla yükümlü oldukları ana, baba ve çocuklarının hastalanmaları halinde, evlerinde veya resmi veya özel sağlık kurumlarınca ayakta veya yatarak tedavileri kurumlarınca sağlanır. Ancak tedavi giderleri ve yol masraflarının ödenebilmesi için, tedaviye resmi tabip raporu ile lüzum gösterilmesi şarttır." denilmektedir. Aynı Kanunun 210. maddesinin 2. bendi uyarınca çıkarılan ve 18.3.1983 gün ve 17991 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Devlet Memurlarının Tedavi Yardımı ve Cenaze Giderleri Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bir Ek Madde Eklenmesine İlişkin Yönetmeli'kin "Tedavi ve Yol Giderlerinden Yararlanacak Olanlar" başlıklı 3. maddesinin (A) fıkrasının (c) bendinde: "Devlet memurunun bakmakla yükümlü olduğu ve herhangi bir şekilde sağlık yardımından yararlanmayan ana, babası"na yer verilmekte ve bu maddenin son paragrafında da: "....Devlet memurunun bakmakla yükümlü olduğu, ana, babasının bu sıfatından dolayı tedavi ve yol giderlerinden yararlanabilmesi için Devlet memurunun yardım etmemesi halinde muhtaç duruma düşmesi her ne şekilde olursa olsun ücret karşılığı çalışmaması ve yasalar uyarınca kendisine sağlık yardımı sağlanmamış olması gerekmektedir..." açıklaması yapılmıştır. Yerleşmiş içtihatlara göre kendi olanakları ile geçim ve bakımını sağlayamayacak durumda olan kimse yoksulluk içindedir.

Tedavi Yönetmeliği açıkça,memurun bakmakla yükümlü olduğu, herhangi bir ücret karşılığı çalışmayan ana ve babasının tedavi yardımından yararlanabileceğini hükme bağlamış ve başkaca bir koşul öngörmemiştir. Memurun ana ve babasına bakmakla yükümlü olması, Medeni Kanunun 315. maddesinden kaynaklanmaktadır. Bu madde ile yasa koyucu, yoksulluğa düşen ana ve babaya evlatlarının yardımda bulunmasının yaptırımını, evladın vicdani olan ahlak kurallarına bırakmak istememiş ve bu ödevi yasal bir yükümlülük haline getirmiştir. Devlet memurlarının bu yükümlülüğünü 657 sayılı Yasanın 209. maddesi memuriyet statüsünün bir gereği sayarak memurun kurumuna yüklemiştir.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Fatsa Tapu Sicil Müdürlüğünün Samsun Valiliğine verdiği 9.12.1988 gün ve 2900 sayılı cevabi yazıda S.Y.'ın babası Ahmet oğlu Yusuf Yıldız adına kayıtlı 3 tarla, kargir ve ahşap 6 ev, bir fındık bahçesi, bir harman yeri olmak üzere 11 adet taşınmaz bulunduğu; gene Fatsa Vergi Dairesinin Samsun Valiliğine gönderdiği 1.12.1988 gün ve 14312 sayılı yazıda baba Yusuf Yıldız'ın Fatsa Vergi Dairesinde GA-160 hesap numarasında inşaat malzemeleri alım satımı faaliyetinden dolayı vergi mükellefiyetinin devam etmekte olduğu; gene Samsun Valiliğine Bağ-Kur Ordu İl Müdürlüğünce verilen 9.12.1988 gün ve 2/2517 sayılı cevapta Yusuf Yıldız'ın 14.4.1988 tarihinden itibaren (7.) basamaktan 2/313023 tahsis numarası ile yaşlılık aylığı bağlandığı bildirilmiştir.

Dosyada bulunan vergi dairesi tarh dosyasından ve ekli belgelerden Yusuf Yıldız'ın, eşinin tedavi harcamalarının yapıldığı 1985 yılında ticari faaliyetten dolayı 413.172.-TL, 1986 yılında 855.000.-TL kazanç elde ettiği, adı geçenin beyannamelerinden zirai kazanç beyanı olmadığı, zirai gelir elde ettiği konusunda da bir tespit ve iddia bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Ancak S.Y.'ın Yargıtay'a hitaben verdiği 30.1.1990 tarihli temyiz dilekçesinde: babası Yusuf Yılıdız'ın Bağ-Kur sağlık sigortasından yararlanmaya başlama tarihinin 1987 yılından sonra olduğunu, tapuda babasının üzerine kayıtlı olarak görülen gayrimenkullerden oturmakta olduğu ev ile bir dönümlük bir arsa dışında kalanların 1988 yılında ölen dedesinden intikal eden taşınmazlar olduğunu ileri sürmüştür. Fatsa Tapu Sicil Müdürlüğünden alınan 25.6.1992 gün ve 123-1564 sayılı cevabi yazıda, Yusuf Yıldız adına kayıtlı taşınmazların bir adedi haricindekilerin adı geçene intikal tarihlerinin 1988 ve sonraki yıllar olduğu görülmektedir. Buda, tedavi yardımı alan F.Y.'ın eşi Yusuf Yıldız'ın o tarihte tedavi giderlerini karşılayacak derecede bir varlığa sahip olmadığını göstermektedir. İdare Mahkemesi dosyasında mevcut Bakanlar Kurulunun, 31.12.1986 gün ve 19328 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 1986/ 11323 sayılı kararında, Ordu İlinin Bağ-Kur Sağlık Sigortası kapsamına 1.1.1987 tarihinden itibaren alındığı belirtilmektedir. Bu itibarla dava konusu tedavi yardımının yapıldığı 1985-1986 yıllarında bu ilde henüz sağlık sigortası uygulanmasına başlanmadığı anlaşılmaktadır.

Yapılan açıklamaların ışığı altında, S.Y.'ın annesinin tedavisini yaptırdığı 1985 ila 1986 yıllarına isabet eden dönemde tedavi yardımından yararlanan anne F.Y.'ın eşinin Bağ-Kur üyesi olmakla birlikte bulundukları Ordu İlinin o yılda sağlık yardımı kapsamına alınmadığı ve gelir vergisi mükellefi olan aynı şahsın beyan ettiği 1985 ve 1986 yılları kazancından tedavi giderlerini karşılayacak bir varlığa sahip olmadığı gibi, o tarihte zirai gelir getiren taşınmazlarının da bulunmadığı, ayrıca, S.Y.'ın annesinin ücret karşılığı çalışan bir kimse olmaması ve kendisine herhangi bir yasal sağlık yardımının da sağlanmamış bulunması karşısında, tedavi yardımının S.Y. vasıtasıyla karşılanmaması halinde muhtaç duruma düşeceği sonucuna varıldığından, kurumunca yapılan tedavi yardımlarının geri istenmesine ilişkin 2.3.1989 gün ve 807 sayılı işlemin iptali yönünde verilen Samsun İdare Mahkemesi kararının gerekçelere ve dolayısıyla yasalara uygun bulunduğu, bu nedenle tedavi giderlerinin geri alınması gerektiğine ilişkin Samsun Asliye 1. Hukuk Mahkemesinin 13.11. 1989 gün ve 324-807 sayılı kararının kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir.

SONUÇ :Görevle ilgili olmaksızın, aynı konuya ve sebebe ilişkin ve tarafları aynı olan ve aralarındaki çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesinin olanaksız bulunduğu anlaşılan, Samsun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin kesinleşen 13.11.1989 gün ve 324-807 sayılı kararıyla Samsun İdare Mahkemesinin kesinleşen 22.5.1990 gün ve E:1989/251, K:1990/685 sayılı kararları arasındaki hüküm uyuşmazlığının Samsun 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin sözü edilen kararının kaldırılması suretiyle giderilmesine, Samsun İdare Mahkemesinin kararının uygulamaya esas alınmasına, Üyelerden Osman ŞİMŞEK'in KARŞI OYU VE OY ÇOKLUĞUYLA, 28.9.1992 gününde KESİN OLARAK karar verildi.